

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)

“ ___ ” _____ 2018__ р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня
магістра зі спеціальності
072 “Фінанси, банківська справа та страхування”**

за магістерською програмою професійного спрямування

«Фінансовий та страховий менеджмент»

на тему: **«Оцінка сучасного стану і перспективи розвитку ризикових
видів страхування»**

Виконавець:

студент фінансово-економічного
факультету

Філіпенко Анастасія Віталіївна

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

доктор економічних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Гончаренко Олена Миколаївна

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

З М І С Т

	стор.
ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИЗИКОВИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ В СИСТЕМІ СТРАХОВОГО РИНКУ	5
1.1. Страховий ринок як система: економічна сутність та функції	5
1.2. Структура та інфраструктура страхового ринку: функції учасників страхових відносин	15
1.2. Ризикові види стахування в системі страхових послуг: особливості надання послуг	22
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ПОСЛУГ З РИЗИКОВИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ	
2.1. Методика оцінки ризикових видів страхування в системі страхового ринку	47
2.2. Методика аналізу ризикових видів страхування в страховому портфелі страхової компанії	49
2.3. Аналіз сучасних тенденцій розвитку ринку ризикових видів страхування	60
2.4. Дослідження особливостей формування страхового портфелю з ризикових видів страхування СК ПрАТ «Європейський страховий альянс»	81
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ РИЗИКОВИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	
3.1. Сучасні проблеми розвитку ринку ризикових видів страхування	88
3.2. Перспективні напрямки розвитку ризикових видів страхування	90
ВИСНОВКИ.....	96
Список використаних джерел.....	101

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ринок ризикових видів страхування є одним з необхідних елементів ринкової інфраструктури, тісно пов'язаним з ринком засобів виробництва, споживчих товарів, ринком капіталу і цінних паперів, праці і робочої сили. У країнах розвиненої економіки ринок страхових послуг відіграє важливу роль і забезпечує підприємцям надійну охорону їхніх інтересів від несприятливих наслідків різного роду фінансових ризиків, техногенних аварій, криміногенних факторів, стихійних і інших подій.

Перехід до ринкових відносин, трансформація економіки України, створюють об'єктивні передумови для активного впровадження в її сферу ринку страхових послуг як одного з гарантів забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Розвиток страхових послуг є об'єктивним та дуже необхідним кроком, тому що у своєму житті людина оточена цілим рядом небезпек, які можуть нанести збиток їй особисто або її господарській діяльності, тому існує потреба розвитку страхування як засобу захисту виробництва, майна і добробуту громадян. Ризиковий характер суспільного виробництва в цілому, окремого господарства та життєдіяльності людини породжує систему відносин між людьми з метою попередження, подолання та зменшення руйнівних наслідків несприятливих непередбачуваних подій.

Отже, в умовах трансформації економіки зростає значення ринку страхових послуг як важливого засобу захисту інтересів юридичних і фізичних осіб, особливо в умовах економічної кризи.

Мета і задачі дослідження. Метою кваліфікаційної роботи магістра є розробка теоретико-методологічних засад та науково-практичних рекомендацій щодо функціонування ринку страхових послуг в Україні.

Реалізація поставленої мети обумовила виконання таких завдань дослідження:

- систематизація та поглиблення теоретичних основ функціонування ринку страхових послуг;
- розглянути основні функції ринку страхових послуг в системі ринку фінансових послуг держави;
- проаналізувати сутність, види та особливості страхових послуг;
- провести аналіз сучасних тенденцій розвитку ринку страхових послуг в Україні в 2013 – 2018 рр.;
- виявити проблеми та перспективи розвитку ринку страхових послуг в Україні.

Об'єктом дослідження є процес функціонування ринку ризикових видів страхування в Україні.

Предметом дослідження є економічні відносини з приводу надання послуг з ризикових видів страхування.

Методи дослідження. Теоретичну і методологічну основи склали фундаментальні положення економічної теорії, фінансового та страхового менеджменту.

Інформаційну базу дослідження склали роботи провідних вітчизняних і зарубіжних вчених в області функціонування ринку страхових послуг, наукова література, інформативні матеріали з мережі інтернет, законодавчі і нормативні документи, які регулюють функціонування ринку страхових послуг в Україні.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі ми розглянули сутність, функції та особливості формування та розвитку ринку ризикових видів страхування; його структуру та інфраструктуру, внутрішню систему та зовнішнє оточення, основні продукти та послуги, які він надає. Був зроблений аналіз основних тенденцій функціонування і розвитку страхового ринку України у 2013-2018 рр. та розглянуті страхові послуги і основні фінансові показники діяльності українських страховиків на прикладі СК ПрАТ «Європейський страховий альянс».

Ми також зупинилися на проблемах розвитку страхового ринку України, основних сучасних тенденціях його розвитку; дослідили особливості надання послуг з ризикових видів страхування; визначили основні напрямки удосконалення та реформування страхового ринку в Україні та перспективи його розвитку в майбутньому.

Проведений у кваліфікаційній роботі аналіз сучасного стану та перспектив розвитку ринку ризикових видів страхування дозволяє зробити наступні висновки:

➤ Страховий ринок представляє собою всю сукупність економічних відносин між його учасниками з приводу купівлі-продажу різноманітних страхових послуг та забезпечує органічний зв'язок між страховиками і страхувальниками; на ньому визначаються попит та пропозиція на страхові послуги і формуються ціни на страхові продукти. При цьому необхідною умовою існування страхового ринку є наявність суспільної потреби на страховиків, які можуть задовольнити ці потреби.

➤ Основними функціями страхового ринку є: страховий захист різних верств населення; формування на основі попиту та пропозиції ринкових цін на страхові послуги; трансформація заощаджень суспільства в інвестиційний капітал; мобілізація грошових внесків страхувальників та

здійснення інвестиційних операцій, формування інвестиційного портфелю; фінансове обслуговування учасників економічного простору; регулювання відносин між страховиком і страхувальником; забезпечення руху фінансових потоків в економіці.

➤ До основних елементів інфраструктури страхового ринку відносять: фінансово-кредитну систему, аудиторські служби, страхову експертизу, правове та нормативне забезпечення, розвинену систему підготовки кадрів, наукові дослідження та інформаційні технології.

➤ Страхові продукти ризикового страхування - це специфічні послуги, що пропонуються на страховому ринку. Їх ціна відображається у страховому тарифі і формується на основі конкуренції при порівнянні попиту і пропозиції. Страхові послуги з ризикового страхування можна класифікувати в залежності від галузей страхування: особисте і майнове страхування, страхування відповідальності.

➤ Сучасний стан розвитку ринку ризикових видів страхування в Україні свідчить про те, що цей сегмент страхового ринку поступово долає негативні наслідки кризи. За оцінками фахівців, страховий ринок - це найперспективніший сектор фінансового ринку в плані розвитку.

➤ За результатами 2017 р. відзначалися як темпи спаду, так і стабілізації показників страхової діяльності, у порівнянні до 2016 року динаміка показників свідчила про такі тенденції:

- на 15,3 % збільшилася кількість укладених договорів, при цьому кількість договорів, укладених з фізичними особами, зросла на 57,3%;
- на 23,5% збільшилися обсяги надходжень валових страхових премій;
- на 19,2% збільшилися валові страхові виплати/відшкодування;

- на 44,7% збільшилися обсяги вихідного перестраховування, в тому числі обсяги премій, сплачених на внутрішньому ринку збільшилися на 71,6%, а на зовнішньому зменшилися на 14,3%;
- на 9,2% збільшився обсяг страхових резервів;
- на 2,3% зросли загальні активи, з них активи, визначені законодавством для представлення коштів страхових резервів - на 2,9%.

➤ Аналіз програм страхування, що пропонує страхова компанія СК ПрАТ «Європейський страховий альянс» показав, що вони є досить різноманітними, а саме: програми додаткового страхування, які дозволяють значно розширити страховий захист, що забезпечується основними програмами страхування. Поряд із окремими програмами страхування компанія пропонує пакетні продукти зі автотранспортних засобів, а також спеціальні пропозиції, направлені на надання захисту власникам транспортних засобів. Пакетні продукти складаються з певної кількості визначених програм страхування та найбільш повно враховують потреби конкретної цільової аудиторії. Активно впроваджуються послуги з онлайн-страхування.

➤ На нашу думку, основними важливими чинниками, які гальмують розвиток страхового ринку України є:

- відсутність чіткої політики в області державного регулювання і ефективного нагляду за діяльністю суб'єктів ринку, що сприяє тінізації операцій, збільшенню фінансових схем, відпливу капіталу за рубіж;
- зниження попиту на страхові послуги в умовах зниження платоспроможності населення, низького рівня довіри до фінансових установ;
- дисбаланс страхових портфелів у бік корпоративного страхування;
- відсутність механізмів податкового стимулювання інвестиційної активності страхових компаній, низький рівень розвитку ринку довгострокового страхування життя;

- низька якість і вузький спектр страхових послуг, демпінг цін;
 - нерозвиненість системи рейтингової оцінки страховиків, непрозорість ринку, відсутність дієвих механізмів захисту прав страхувальників;
 - нерозвиненість інфраструктури, відсутність затвердженої державної концепції розвитку страхового ринку, державних програм підготовки страхових посередників (брокерів, андерайтерів, аварійних комісарів і ін.);
 - слабкий фондовий ринок, як наслідок – відсутність фінансових інструментів для інвестування, низька якість активів в покриття страхових резервів;
 - недостатній розвиток регіональних страхових ринків, які мають помітні територіальні диспропорції недосконалість законодавчої бази;
- На основі аналізу сучасного стану, проблем та перспектив розвитку ринку ризикових видів страхування, можна зробити висновок, що існує ряд невирішених проблем, для усунення яких ми пропонуємо наступні рекомендації:
- розширення сфери застосування страхових послуг;
 - ефективне використання інвестиційного потенціалу учасників страхового ринку;
 - розвиток інфраструктури страхового ринку та забезпечення розвитку страхового посередництва, діяльності актуаріїв та аварійних комісарів;
 - сприяння захисту економічної конкуренції на страховому ринку для удосконалення умов його функціонування на конкурентних засадах;
 - формування системи кадрового та наукового забезпечення страхового ринку;
 - забезпечення ефективного державного регулювання і нагляд у сфері страхування з урахуванням міжнародно визнаних принципів та стандартів;

- забезпечення максимального захисту страхових резервів шляхом впровадження спеціальних державних інвестиційних програм;
- стимулювання страховиків до отримання міжнародних рейтингів фінансової стійкості, сприяння інформаційній відкритості страхового бізнесу шляхом постійного моніторингу якості страхових послуг різних компаній у засобах масової інформації;
- формування системи саморегулювання, удосконалення податкового, антимонопольного, кримінального та цивільного законодавства, що регулюють сферу страхування;
- приділення більшої уваги вдосконаленню механізму страхування виробників сільськогосподарської продукції, яке в перспективі зможе позитивно вплинути на економічні показники країни;
- формування єдиної ціленаправленої державної стратегії розвитку страхового ринку в Україні;
- приведення вітчизняного страхового законодавства відповідно до норм, правил та вимог країн Європейського союзу;
- впровадження новітніх фінансових технологій надання страхових послуг;
- проведення роз'яснювальної роботи щодо переваг усіх видів страхування та популяризація страхового ринку серед населення.

Можна стверджувати, що першочерговою метою державної політики розвитку страхового ринку повинно стати перетворення страхування в ефективну складову соціального захисту населення, створення привабливого і доступного для страхувальників ринку страхових послуг, введення в Україні перевірених світовою практикою форм і видів страхування.

Запропоновані заходи з удосконалення механізму функціонування страхового ринку України є актуальними та потребують вирішення на сучасному етапі економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Александрова М.М. Страхування: навч. посібник. - К: ЦУЛ, 2002 - 208 с.
2. Базилевич В.Д. Страхова справа. 4-те вид. - К: Знання, 2005 - 351с.
3. Базилевич В. Д. Страховий ринок України. - К: Знання, 1998 -148 с.
4. Внукова Н.М. Страхування: теорія і практика. Навч- методичний посібник. - Х: Бурун Книга, 2004 - 376 с.
5. Вовчак О.Д. Страхування: навч. посібник. - Л.: Новий світ, 2005 - 480с.
6. Говорушко В.Д. Страхові послуги. - К: Центр навчальної літератури, 2005 - 400 с.
7. Горбач Л.М. Страхова справа: навч. посібник. 2-ге видання. - К: Кондор, 2003 - 252с.
8. Залетов А.Н. Страхование в Украине.- К: BeeZone, 2002 - 452с.
9. Осадець С.С. Страхові послуги: [підручник] / С.С. Осадець, Т.М. Арюх, О.О. Гаманкова. – К.: КНЕУ, 2007. – 464 с.
2. Шахов В.В. Страхование / В.В. Шахов. – М.: Анкил, 2002. – 248 с.
3. Базилевич В.Д. Страхова справа : навчальний посібник / В.Д. Базилевич, К. Базилевич. – Вид. 3-тє, перер. І доп. – К.: Знання, 2003. – 250 с.
4. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: монографія / О.О. Гаманкова. – К.: КНЕУ, 2009. – 283 с.
5. Залетов О.М. Страхування: навчальний посібник / О.М. Залетов. – К.: Між. Агенція "BeeZone", 2003. – 304 с.
6. Плиса В.Й. Страхування : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.Й. Плиса. – К.: Каравела, 2005. – 391 с.
7. Козьменко О.В. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / О.В. Козьменко, С.М. Козьменко, Т.А. Васильєва ; керівник авт.

проекту д. е. н., проф. О.В. Козьменко. – Суми: Університетська книга, 2012. – 316 с.

8. Шірінян Л. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків / Л. Шірінян // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 173–178.

9. Офіційний сайт Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua/>.

10. Рудь І. Аналіз страхового ринку України / І. Рудь // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 10. – С. 856–859.

11. Журавка О.С. Страхова культура як один із чинників впливу на розвиток страхування / О.С. Журавка, С.Г. Лопатченко // Ефективна економіка. – 2015. – № 5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4102&p=3>.

12. Офіційний сайт Ліги страхових організацій України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uainsur.com/>.

13. Базилевич В.Д. Страховий ринок України: [монографія] / В.Д. Базилевич. – К.: Знання, 2008. – С. 371.

14. Внукова Н.М. Адаптація вимог Solvency II до умов функціонування страхового ринку України / Н.М. Внукова,

15. Ачкасова С.А., Скорик І.В.. Сучасні тенденції розвитку ринку страхових послуг в Україні // Фінанси України. – 2013. – № 9. – С. 76-82.

16. Дудченко Н.В. Новітні тенденції розвитку вітчизняного страхового ринку / Н.В. Дудченко // Інноваційна економіка. – 2012. – № 3(29). – С. 261-263.

17. Журавка Ф.О. Визначення стратегічних орієнтирів розвитку страхового ринку України на основі SWOTаналізу / Ф.О. Журавка, О.С. Журавка // Інноваційна економіка. – 2012. – № 5. – С. 245-249.

18. Журавка О.С. Страхова культура як один із чинників впливу на розвиток страхування / О.С. Журавка, С.Г. Лопатченко // Ефективна

економіка. – 2015. – № 5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4102&p=3>

19. Зюбін В.М. Теретичні засади формування ринку страхових послуг на регіональному рівні / В.М. Зюбін // Ефективна економіка. – 2012. – № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1181&p=7>

20. Козьменко О.В. Страховий і перестраховий ринок в епоху глобалізації: [монографія] / О.В. Козьменко, СМ. Козьменко, ТА. Васильєва та ін. – Суми: Університетська книга, 2011. – 388 с.

21. Корват О.В. Концептуалізація державного регулювання ринку страхових послуг / О.В. Корват // Ефективна економіка. – 2015. – № 9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4310>

22. Онищенко Л.А. Недоліки державного управління ринком страхових послуг на прикладі фактів дефолту та банкрутства / Л.А. Онищенко // Економіка та держава. – 2011. – № 2. – С. 142-144.

23. Статистика страхового ринку в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/stat>

24. Рейтинг страхових компаній України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/ratings/>.

25. Прогноз развития глобального рынка страхования на 2017-2018 годы: 5 ключевых тенденций в мире [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/news/17/03/06/34971>

26. Аналитический обзор за 2017. Страховой рынок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.credit-rating.ua>.

27. Журавка О. С., Бочкарева Т. О Фінансова безпека сучасного страхового ринку України [Текст] / О. С. Журавка // Економіка. Фінанси. Право. – 2015. – №6/1. – С. 57-65.

28. Лютий І. О. Страхові компанії у розбудові фінансового ринку України / І. Лютий // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2016. - №81/82. – С.24-26.

29. Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 29.10.2013 № 1277, що затвердив Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=cf1a6236-2e54-49b5-9d46-894a4bcdf481>.

30. Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за 2016 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.— Режим доступу: https://nfp.gov.ua/files/FK_2016.pdf.

31. Підсумки діяльності страхових компаній за 2017 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. — Режим доступу:https://nfp.gov.ua/files/DepFinMon/zvitni_dani/sk_%202017.pdf.

32. Постанова Правління НБУ від 18.06.2015 року №391, що затвердила Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>.

33. Проект від 23.08.2012 року, який розроблений Українською федерацією убезпечення «Стратегія розвитку страхового ринку України в 2012-2021» [Електронний ресурс]. — Режим доступу:http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257.

34. Офіційний сайт СК ПрАТ «Європейський страховий альянс» <http://www.eia.com.ua>.